

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-34

Raad voor Onderwijs, Jeugd, Cultuur en Sport

Nr. 417

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 april 2024

Hierbij stuur ik u het verslag van de informele bijeenkomst van onderwijsministers¹ van 29 februari en 1 maart die plaatsvond in Brussel en werd georganiseerd door het Belgisch EU-voorzitterschap.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf

¹ Eerder gecommuniceerd als de «informele OJCS-Raad».

VERSLAG INFORMELE BIJENKOMST ONDERWIJSMINISTERS 29 FEBRUARI EN 1 MAART

Centraal tijdens deze informele bijeenkomst stond het onderwerp «student mobiliteit in het hoger onderwijs». Een informele bijeenkomst wordt door het voorzitterschap zelf georganiseerd, die ook het onderwerp voor de bijeenkomst kiest. Deze bijeenkomst viel samen met de aanbeveling leermobiliteitsmogelijkheden² die momenteel in het Onderwijscomité wordt behandeld en vermoedelijk bij de eerstvolgende OJCS-Raad op de agenda staat.

Tijdens de informele bijeenkomst stonden de volgende onderdelen op de agenda:

- Een panelgesprek over nationale ervaringen met diplomamobiliteit in het hoger onderwijs.
- Een debat over leermobiliteit en mogelijke nationale en Europese interventies om gebalanceerde mobiliteit te realiseren.

Panelgesprek: Nationale ervaringen met leermobiliteit in het hoger onderwijs

Het Belgisch EU-voorzitterschap richtte zich met dit panel op de essentie van leermobiliteit. Het voorzitterschap vroeg verschillende lidstaten, waaronder Nederland, om in een panel in te gaan op de eigen nationale ervaringen met leermobiliteit in het hoger onderwijs. Hierop hadden andere lidstaten de mogelijkheid om vragen stellen aan de panelleden, of kort een eigen inbreng te geven.

Nederland heeft in het panel conform de in de geannoteerde agenda³ beschreven inzet een bijdrage geleverd. Hierbij is gewezen op de toegevoegde waarde van internationalisering in het hoger onderwijs voor de student, de samenleving en (kennis)economie en voor de onderwijsinstellingen zelf, waarbinnen leermobiliteit een belangrijk middel is. De EU kan belemmeringen voor leermobiliteitservaringen wegnemen en kansgelijkheid bevorderen. Hierbij wees Nederland ook op het reeds bestaande verdrag tussen de Baltische staten en de Benelux over de erkenning van diploma's. De Nederlandse bijdrage ging in op zowel de voordelen van leermobiliteit als ook de keerzijden, zoals de toenemende druk op het onderwijssysteem en maatschappelijke druk als gevolg van de grote toestroom van internationale studenten. Daarbij is Nederland in het bijzonder ingegaan op de druk op betaalbaarheid van het hbo en wo, zoals de voorwaarden voor internationale studenten om studiefinanciering te ontvangen. Concluderend heeft Nederland een pleidooi gehouden om als Europa als geheel te streven naar betere *brain circulation*, als antwoord op de discussie over *brain drain* versus *brain gain*, en de diversiteit van Europa juist te benutten om de kwaliteit van het Europese hbo en wo te versterken en beter te kunnen concurreren met de rest van de wereld.

De Europese Commissie wees op de waarde van het Erasmus+ programma, waarbinnen studenten veel kansen wordt geboden om een ervaring in het buitenland op te doen. De OESO gaf aan in hun bijdrage dat een onderscheid maken tussen verschillende vormen van mobiliteit belangrijk is in de analyse van mobiliteitsstromen. De universiteit van Leuven wees op de voor- en nadelen van mobiliteit waarbij, naast *brain drain*, ook het aspect van *free riding* werd benoemd, in relatie tot de

² BNC Fiche 2: aanbeveling leermobiliteitsmogelijkheden, Kamerstuk 22 112, nr. 3857.

³ Geannoteerde agenda informele OJCS-Raad 29 februari en 1 maart, Kamerstuk 21 501-34, nr. 413.

financiële aspecten van ongebalanceerde mobiliteit. In Europa wordt hoger onderwijs publiek gefinancierd, waardoor bij ongebalanceerde mobiliteit de ene nationale overheid investeert in de opleiding van studenten uit een ander land. Ook kwamen hier de verschillende uiteenlopende motivaties van studenten, landen en instellingen voorbij om voor een mobiliteitservaring te kiezen, waarin de beweging richting kwalitatief hoogstaand onderwijs overal erg belangrijk is.

Naast Nederland namen ook Oostenrijk, Denemarken, Roemenië en Spanje deel aan het panel. Elke lidstaat ging in op de eigen situatie, waarbij mobiliteit in het algemeen als zeer positief wordt ervaren, maar ook kanttekeningen kent. Voor Oostenrijk geldt dat zij veel Duitse studenten ontvangen, grotendeels vanwege de gezamenlijke taal. Denemarken benoemde het belang van het loskoppelen in het debat over studentmobiliteit van migratie. Juist de laatste tijd ziet Denemarken de toegevoegde waarde van internationale studenten weer in. Met flexibele masterprogramma's kunnen studenten ook al werken in Denemarken terwijl zij een studie volgen.

Roemenië heeft onlangs studies in het Frans aangeboden, wat tot een toenemend aantal Franse studenten heeft geleid. Ook heeft Roemenië al lang een bijzondere samenwerking met Moldavië, dat qua taal en cultuur dicht bij Roemenië staat. Het ziet het Erasmus+ programma als groot succes. Spanje heeft tenslotte ook te maken met een groeiend aantal internationale studenten als gevolg van stimulerende maatregelen. Daarin wijst het in het bijzonder op de Europese Universiteiten allianties.

Na afloop van het debat konden andere lidstaten een bijdrage leveren, waarin duidelijk werd dat mobiliteit in veel lidstaten anders ervaren wordt. Waar sommige lidstaten te maken hebben met veel, weinig of toenemende studentmobiliteit, zijn er ook lidstaten waar veel studenten ervoor kiezen om weg te trekken naar andere EU-lidstaten, waar vaak ook de salarissen hoger liggen. Over het algemeen riepen lidstaten op om toe te werken naar meer mobiliteit binnen de EU, maar ook om studenten van buiten de EER aan te blijven trekken. Op voorstel van Oostenrijk en Nederland gaat de Europese Commissie nader onderzoek doen naar de impact van (on)gebalanceerde mobiliteit in Europa. Op het moment van schrijven is er nog geen deadline voor dit onderzoek bepaald, maar Nederland zet in om dit in 2025 af te ronden.

Beleidsdebat: Nationale ervaringen met leermobiliteit in het hoger onderwijs

Op de tweede dag van de bijeenkomst werd een beleidsdebat georganiseerd waarin door de lidstaten en de Commissie middels twee vragen goede voorbeelden worden gedeeld om gelijkwaardige, gebalanceerde en brede mobiliteit te promoten. Vanuit de eerste vraag gingen lidstaten in op hun visie voor mobiliteit, zowel voor de situatie op dit moment als die in de toekomst. Ook vroeg het voorzitterschap welke rol Europa kan spelen in het bevorderen van toegankelijke en duurzame mobiliteit, zowel binnen huidige als toekomstige initiatieven. Nederland nam op ambtelijk niveau deel aan dit debat.

Conform de inzet in de geannoteerde agenda gaf Nederland aan te streven naar een hoge kwaliteit en een brede toegankelijkheid van het hoger onderwijs en het beroepsonderwijs, waarvoor internationalisering een middel is. De EU kan hierin goede voorbeelden verzamelen en delen. Nederland wees daarnaast op de waarde van *blended* (een combinatie fysiek en virtueel) of virtuele uitwisseling. Lidstaten kunnen gezamenlijke mobiliteitsplannen opstellen, zoals Nederland eerder met Frankrijk en

Duitsland heeft gedaan. Tenslotte kan de EU stimuleren dat onderwijsinstellingen makkelijker kunnen samenwerken.

Verschillende lidstaten gaven aan dat moet worden voorkomen dat we als EU met elkaar gaan concurreren om internationale studenten. Sommige lidstaten hebben van oudsher een sterke band met sommige landen of gebieden, zoals Spanje in Zuid-Amerika of de eerder genoemde voorbeeld van Roemenië-Moldavië. Zij wijzen erop dat de EU ambitieuze doelstellingen heeft, maar die dan ook moet matchen met stevige maatregelen. Bredere diplomaerkenning kwam vaak naar voren, waar Nederland wees op de samenwerking met de Baltische staten. Evenals de voorgaande dag wezen veel lidstaten er opnieuw op dat zij positief tegenover toenemende mobiliteit staan, zij het in uiteenlopende vormen, zoals virtueel of hybride.